

חזון בחום

עלון תורני לעיון, הלכה וחסידות

יו"ל ע"י בני ישיבת "חזון בחום"

יום ה' י"ג חשוון תשע"א ♦ שנה י' ♦ גליון קפ"א

התבוננות

פרקי מחשבה ומוסר לבן הישיבה
הגה"צ רבי ישראל י. אהרנסון שליט"א
מנהל רוחני דישיבה"ק

חותמו של כהן

שיעור עיוני בנושא מפרשת השבוע
מרן ראש הישיבה שליט"א

מצוה בעוה"ז

ותענוג עולם הבא מי גובר?

בחור יקר!

חז"ל אמרו: (שבת קכז) 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה' ולמדו זאת מפרשתנו, שאברהם אבינו כאשר השי"ת נראה אליו, רץ לקראת האורחים והתעסק בצרכיהם, אע"פ שלדעת רש"י נדמו לו לערבים ע"ז שמשתחוים לעפר שברגליהם.

ויש לתמוה, הלכה פסוקה וידועה שהעומד בתפילה לפני בוראו אסור לו להפסיק לקיים מצוות, כגון כיבוד אב ואם, אפילו המלך שואל בשלומו לא יפסיק וק"ו אם מזדמנת לו כעת מצות הכנסת אורחים אפילו יהיו צדיקים רעבים ועייפים, וא"כ מי גרע קבלת פני שכינה מתפילת שמו"ע?

הבה נישב סתירה זו בסתירה אחרת, אחז"ל מסכת אבות (פ"ד מי"ז) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה. יפה שעה אחת של קורת רוח בעה"ב מכל חיי העולם הזה פירשו צדיקים, קורת רוח אינה הנאה גמורה ממשיית, דומה היא לאדם רעב שעובר ליד מאפיה וריח מאפה הלחמים חודר לנחיריו, אע"פ שלא טעם מהלחם יש לו קורת רוח המחיה נפשו, שעה אחת היא שעה מועטת פחותה משישים דקות כדאי' בזה"ק, והקורת רוח של שעה אחת שקולה יותר מכל חיי עולם הבא אילו יאסוף אדם כל הנאותיו במשך ימי חייו ושל כל בני דורו מליארדי אנשים, ושל כל הדורות מאדם הראשון עד תום ששת אלפי שנה - ריכוז ההנאה הזה נכלל בכל חיי העולם הזה מסקנת הדברים שאין דמיון וערך כלל לחיי העוה"ז מול שעה אחת של חיי העוה"ב.

ומאיך אמרו חז"ל יפה שעה אחת של תשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב על טיבם של חיי העוה"ב אמרו חז"ל 'עין לא ראתה אלוקים זולתך' לא שסרבו הנביאים וחז"ל מלגלות שכר העוה"ב, רק שאין לנו כלים בעודנו מוגבלים בגוף בעוה"ז לקלט את עצמתם וגדלותם של חיי העוה"ז - סוג חיים אחרים לחלוטין ממה שאנו משיגים.

ארכם של חיי העוה"ז הם אין סופיים ללא יחס כלל לחיי העוה"ז יותר מהיחס של טיפת מים אחת מול כמות המים באוקינוס, וחז"ל גילו לנו הלשון האמור כאן

שכר הלוי מרובה מן הכל והוא החוק שחקקו אברהם אבינו

ואמרים ידינו לא שפכו את הדם הזה ועניינו לא ראו כלומר שלא בא לידנו הנהרג הזה ופטרוננו בלי מזונות ולא ראינו והנחנו בלא לוויה, 'עיון בגמ' וברמב"ם הל' רוצח פ"ט ה"ג, ומבואר דאם לא לוו אותו שלוחי ב"ד אינן מביאין עגלה ערופה, ולכא' צ"ע דאם כל חיוב לוויה הוא רק מצוה מדברי סופרים ואין בזה חיוב מן התורה איך ענין הלוי קובע לענין הבאת עגלה ערופה דהרי מצוה מן התורה, ונמצא דכל ענין זה תמוה ביותר מדברי הרמב"ם בריש הל' אבל מבואר דהרי מצוה מדבריהם, ואח"כ כתב דהכא חוק שחקקו אברהם אבינו, ובהל' עגלה ערופה מבואר דהרי דין דאורייתא הקובע לענין הבאת עגלה ערופה, ובהל' מלכים פ"ט מבואר שמצווה זו לא תקנו אברהם אבינו לכל בני דורו דומיא דתפילת שחרית וכו'.

והנראה בזה דהנה כל ענייני גמילות חסדים שכתבו הרמב"ם בפ"ד מהל' אבל הם מצוות שמטיבים עם חבריו הכנסת אורחים לבקר חולים ולנחם אבלים, שבכל עניינים אלו חיוב מצוותם הם דברים שיש להם מעם וסברא, שאם עושה אותם מיטיב עם חבריו ומהנה אותו, אך עניין זה דלוי אורחים הוא לכא' בלי מעם וסברא איזה הטבה יש לו עם חבריו, והרי חבריו הולך דרך ארוכה עד שיגיע לעיר מושב, ומה הטיב עמו אם ילווה אותו עד תחום שבת, והרי עיקר הסכנה היא כשנמצא הרחק מן העיר, וביותר תמוה, דהנה הרמב"ם כתב בהלכה ג' אפילו המלווה את חבריו ארבע אמות בעיר יש לו שכר מרובה, ובגמ' איתא דע"י לוי ארבע אמות שוב אינו ניווק, ומה מעם בזה דגם מלווה בתוך העיר ד' אמות שוב אינו ניווק, אך הנה יעניין במהר"ל בחידושי אגדות למוס' סוטה מ"ו שמבואר בדבריו, דענין זה של הלוי היו ענין סגולי כשמירה מן המזיקין, דבזה שמלווה את חבריו מראה שחבירו אינו איש בודד ויחיד, אלא שמוחבר בנפשו לאחרים, ושוב אין המזיקין יכולים לפגוע בו, דאין כוחן לפגוע אלא באדם בודד ואין הלוי שמירה בפועל והמציאות אלא כולו היו עניין סגולי, וז"ל המהר"ל: ולא פטרנוהו בלא לוויה הלשון האמור כאן

כתב הרמב"ם בהל' אבל פ"ד ה"א מצוות עשה של דבריהם לבקר חולים ולנחם אבלים ולוויית המת, ולהכניס הכל הוללות האורחים וכו' אע"פ שכל מצוות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך וכו' ובהלכה ב' שכר הלוי מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותם ומלווה אותם, וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה שנאמר 'ירא והנה שלשה אנשים' וכו' ולווים יתר מהכנסתן, אמרו החכמים כל שאינו מלווה כאי' שופך דמים.

והנה יש לעי' במש"כ הר"מ על מצוות לוי שהוא חוק שחקקו אברהם אבינו, וענין חוק הוא גוה"כ דבר שאין לו מעם וסביבה, ולמה נאמר על לוי אורחים שהוא חוק וגוה"כ יתר מכל גמילות חסדים שכתב הרמב"ם, עוד צ"ב דהרי הרמב"ם כ' בה"א דלוי אורחים היו מצוות עשה של דבריהם, ואיך כתב אח"כ שהוא חוק שחקקו אברהם אבינו, ומלשון זה משמע דהוא מנהג אבות, וביותר תמוה דהנה יענין ברמב"ם בהל' מלכים פ"ט שכתב שם סדר המצוות דעל ששה נצטווה אדם הראשון ונח על אבר מן החי נמצאו שבע מצוות, וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם נצטווה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית ובמצרים נצטווה עמרם כמצוות יתירות עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו ע"כ, והנה הנה"כ כבר הקשו דהרי אברהם קיים כל התורה כולה ואפי' עירוב תבשילין וא"כ למה כתב הרמב"ם רק מילה ותפלת שחרית וכו' וביארו דלעצמו ודאי רק מעשר ותפילת מנחה וכו' וביארו דלעצמו ודאי דקיים כל התורה עד שלא ניתנה, אך לכל בני דורות תיקן רק שחרית וכן יצחק תיקן לכל דורו הפרשת מעשר ותפלת מנחה, ולפי"ז צ"ע דאם אברהם אבינו חקק חוק ללוות אורחים למה לא חשבו הרמב"ם בכלל המצוות שתיקן אברהם אבינו לבני דורו, ועוד צ"ע דהנה בדין עגלה ערופה עומדין ב"ד בתוך הנחל

בענין אמירת צ' פעמים משיב הרוח

האם יש ק"ו לקירב נגחותיו או לא. ולכן מדמינן ליה בש"ס שפיר לחזקת ג' שנים ולדבר, דכולהו הוי מה"ט דמוכח לן דאי"ז מחמת מקרה אלא מחמת סיבה מיוחדת. והשתא נחלקו המהר"מ ור"פ באופן דתליא בהרגל דמהר"מ ס"ל דבזה לכו"ע הוי ק"ו ולא נחלקו בזה ור"פ ס"ל איפכא דבזה לכו"ע ליכא ק"ו.

העולא לדניא

- א. השוכח בתפילתו לומר משיב הרוח ומוריד הגשם בימות הגשמים, אם הוא נוהג לומר בקיץ מוריד הטל (ולא משיב הרוח ומוריד הטל, כנהוג במקומות שונים) אינו צריך לחזור, ואם בקיץ אינו אומר מוריד הטל - צריך לחזור.
- ב. המסופק אם אמר משיב הרוח ומוריד הגשם עד ל' יום משמ"ע תלוי בסעי' א', ואחר ל' יום משמ"ע אינו חוזר.
- ג. אם אמר צ' פעמים ברצף מאתה גבור עד אחרי משיב הרוח, אינו צריך לחזור אפי' בתוך ל' יום [ודעת החת"ס שצ"ל מאהואחד פעמים].

ר"י מודי לר"מ והו"ל למפרך אליבא דכו"ע. וכן במס' תענית דף כ"א אמרינן דעיר שיצאו ממנה ג' מתים בג' ימים מוחזקת לעיר שיש בה דבה, ופריך לר"מ אם יצאו ביום א' ודאי הוי דבר, דומיא דקירב נגחותיו, וגם שם משמע דהוא רק לר"מ ולא לר"י. ובחי' ר"ש ב"ק סי' ל"ג מבאר מח מהר"מ ור"פ, אם החזקה דשוה"מ לפי ר"מ הוי משום שהוכח לנו שרק טבעו, או משום שעי"ז שנגח ג' פעמים הורגל ליגח, דמהר"מ מפרש ליה משום הרגל וא"כ שפיר יליף מיניה לענין משיב הרוח דגם תליא בהרגל, אבל ר"פ מפרש לה משום שהוכח לנו טבעו של השור וא"כ א"א ללמוד מזה לענין הרגל. וקשה, דא"כ למהר"מ דר"מ מפרש לשור המועד משום הרגל, ובזה הוא דקאמר ק"ו דקירב נגחותיו, איך פרכינן מיניה לענין חזקה ובענין, הרי בזה ודאי דלא תליא בהרגל ומנ"ל דגם בזה ס"ל לר"מ הק"ו. ואפ"ל הענין כך אליבא דכו"ע ר"מ ור"י מפרשים החזקה דשור המועד משום דהוכח לנו שכך טבעו שהוא נגחן, נחלקו ר"מ ור"י באופן זה

הלכתא בטעמא

בטור אוה"ח סי' קי"ד הביא דאחר שמו"ע אם מסופק אם אמר משיב הרוח או לא, כל שלא עברו ל' יום חוזר, ואם עברו ל' יום אמרינן דמסתמא כבר הורגל לומר משיב הרוח. והביא הטור דמהר"ם מרוטנבורג היה נוהג בשמ"ע לומר צ' פעמים אתה גבור וכו' עם משיב הרוח כדי שיורגל על לשונו לומר כן, דהרי בל' יום ישנם צ' תפילות. והביא סייעתא לדבריו דמהני באופן זה מדברי ר"מ דריחק נגחותיו חייב קירב נגחותיו לא כ"ש. אבל ר"פ חלק עליו וס"ל דלר"מ לא הוי האי ק"ו אלא גבי נגחות, אבל הכא תלוי בהרגל הלשון, וזה הוי דוקא ע"י ל' יום וא"א לעשות הרגל באופן קצר. ובמג"א הקשה על המהר"ם איך הוכיח דינו מר"מ הרי ר"י פליג ע"ז וקיי"ל דהלכה כר"י, ות"י המג"א דר"י פליג דוקא בשור, דאמינן האי יומא תונבא הוא דקט ליה ולא נעשה מועד ע"י, אבל בשאר מילי מודי לר"מ. והק' בחי' ח"ס דא"כ אמאי פריך בגמ' ב"ב דף כח: רק מר"מ והרי חוץ משור גם

המשך התבוננות

ששעה אחת קצרה בו אדם לומד תורה או מקיים מצוות, יפה וחשובה יותר מחיי העוה"ב האין סופיים ולא נתפסים בשכלנו, נמצאו מחז"ל סותרים זה את זה. מי יפה וחשוב יותר חיי העוה"ב כממאמר הראשון או חיי העוה"ז כממאמר השני.

התשובה הפשוטה היא מבחינת העונג והעידוניה העוה"ז נווה התלאות והתענוגים מדומים ונמוגים, וחיי העוה"ב הם תענוגים אמיתיים ונצחיים, אך מבחינת הדרך לקנות עינוגים ועידוניהם אלו, כבר בכה הגר"א באחזו בחוטי הציצית קדם פטירתו ואמר: בכמה פרוטות אפשר לזכות כאן לדבר שא"א לרכשו בהון עתק בעוה"ב. כמש"כ היום לעשותם - רק היום אנו אוגרים חבילות - פעקלעך של תורה ומצוות ומשגרים אותם לעוה"ב כשנגיע בעוה"ת לשם יהא חלקנו לפי מה שצברנו כאן, אחד יזכה בחלק קטנטן ונכוב ואחד בחלק עצום, ולא יועילו התרוצים וההתנצלויות, על העדר העשיה כאן כמו שלא יועילו התחנונים והבקשות לקבל שם זמן יקר בו נוכל למלאות תורה ומצוות, ולכן לא נאמר יפה חיי העוה"ז, רק יפה שעה אחת של "תשובה ומעשים טובים" כי הם המכשירים בהם רוכשים את העינוג והעידון האמיתי בעוה"ב.

מעתה נבין ונישב את התמיהה בה פתחנו, העומד בשמ"ע הוא עובד את בוראו כמאמרם: (תענית ב) 'לאהבה את ה' אלקכם ולעבדו בכל לבבכם' - איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה, עסוק הוא בקיום מצוה נעלית ואין דוחים מצוה מפני מצוה וע"כ אסור לו להפסיק ולעסוק במצוה אחרת כיבוד אב, הכנסת אורחים וכדו' משא"כ אברהם אבינו לא עסק במצוות 'קבלת פני שכניה' אין צווי בפרשה, וירא אליו ה' הוא בחינת 'עולמך תראה בחיך' זכה להתענג על זיו השכינה, קיבל הנאת וחיי העוה"ב בעוה"ז, ומאיך נזדמנה לו כעת מצוה - עבודה שהיא בונה חיי עוה"ב, מצוות הכנסת אורחים וע"י אמרו (שבת קכז). 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה' כי יפה וחשוב, ויש לה זכות קדימה למעשים טובים בעוה"ז לפני חיי העוה"ב ולכן עזב אברהם אבינו את התענוג הזה והתעסק במצוות הכנסת אורחים.

בחור יקר! זכית בימי בחרותך בישיבה"ק, שניתנת לך האפשרויות לעסוק מילות כימים בלימוד התורה הקדושה, ומזדמנות לך בקלי קלות חבילות של מצוות, הבה נלמד להעריך נכונה ערכם של תלמוד תורה וקיום מצוות בל נצטער על כך שהמצננו, וע"ז נאמר (משלי י ח) 'חכם לב יקח מצוות'.

המשך חותמו של כהן

שכל שאינו מלוה כאילו שופך דמים. פי' זה, כי כח האדם הוא יותר כאשר הוא תוך כלל בני אדם שאו יש לו כח הרבים, וכאשר האדם הוא יחיד נפרד יש לו כח פרטי ואז פגעים פוגעים בו, ולכך כאשר מלווין אותו כאשר נפרד מן הבריות ואין מניחין אותו ליצאת עד שעור מיל, או מה שהוא הלוייה, שאי אפשר להם להיות תמיד עמו וצריכים להיות בביתם, וזה מורה כי אינו פרטי רק הרבים מתחברים אליו, ואי יש לו חבור ודבוק למעלה ג"כ עד שגם העליונים גם הש"י מתלווים אליו בדרך, ואם מניחין אותו ליצאת יחיד הרי נחשב יחיד וכאלו אין לו שם בכלל הבריות, ואז פגעים שולטים עליו. ולכך אמרו בסמוך שכל אשר מלוין אותו אינו ניווק, שהרי הלוייה מורה שהוא תוך הכלל, וכאשר הוא תוך הכלל אף העליונים מתלווים אליו עד שאינו ניווק וכו' ע"כ המהר"ל,

ולאור זה נראה, דענין סגולה זה, דאין המיוקין יכולים לפגוע במי שמחובר לישראל אחר, הוא חוק שחקקו אברהם אבינו, וסגולה זאת אברהם אבינו יצר אותו, ונקרא חוק שחקקו אברהם אבינו כיון שסגולה זו אי אפשר לבארו וליתן בו טעם וסברא, אך נראה דאמנם אברהם אבינו חקק סגולה זו, אך לא תיקן לבני דורו, שכך ינהגו, רק הוא עצמו נהג בדרך זו בדרך שקיים כל התורה, ומדבריהם עשו ענין לווי למצוה מדרבנן, ורבנן חייבו לעשות סגולה זו של לווי לכל אחד ואחד, אך ענין סגולה זו היא קיימת מימי אברהם אבינו, והוא חוק שחקקו אברהם אבינו, וכיון שכן שפיר מבואר מה דהלווי קובע לענין הבאת עגלה ערופה, וכיון שחוק זה דאם מלווין אדם שוב אינו ניווק חקקו אברהם אברהם אבינו, נמצא דכל שלא לווי אותו שולחי ב"ד, שוב אינו יכולין לומר ידינו לא שפכה, דהרי חוק זה קיים עוד לפני מתן תורה מימי אברהם אבינו, ואף שאין חייב לווי מן התורה, אך שוב אין מביאין עגלה ערופה, ומבואר שפיר מה דהרמב"ם לא חשבו בהל' מלכים בהדי מצוות שחקקו א"א לבני דורו, כיון שרק עשה סגולה זו והוא חקקו אך לא קבע חייב לווייה לאחרים וכמשי"נ.

בענין שור ואדם שדחפו לבור

■ הפה"ח אברהם גאון הי"ו

כתבו התוס' ד"ה לאתויי דהא דשור ואדם שדחפו לבור כולם חייבים ע"כ איירי באדם שלא בסונה, דאם בסונה פטור בעל הבור דאין סברא לחייבו דהו"ל כאילו הדלק אש ובא אחר ושרף טלית חברו בתוכו דבדאי אין המדלק חייב עיי"ש, ובקצו"ח ס' תי' ס"ק ב' טען כנגדם דלמה יהיה בעל הבור פטור כנגד השור והלא בעל השור יכול לטעון דשותף יש לו בנזקי שורו, וס"ל להקצות דבה"ג חייב האדם בחציו מן שש כלו רק שותף אחד, והוא בעל השור דאין בעל הבור חייב מל כנגד האדם שהוא בר דעת, ובעל השני מתחלקים בעל השור ובעל הבור מן שלגבי בעל השור גם בעל הבור חייב ולק משלם כל אחד מהם רביעי עיי"ש.

אך לאורה אין דבריו מובנים דבשלמא באדם שלא בסונה שור שדחפו לבור היה הדין דבעל הבור משלם חצי והאדם ובעל השור כל אחד רביעי, (משום דמעשה ההזק מורכבת משני חלקים הפלת השור, וקבלתו ע"י הבור שעל ידה היא מיוזקת, וכל חלק מב' חלקי ההזק חייב בחציו, ושותפות השור והאדם היה רק בחלק ההפלה ולכן חייב בעל הבור לבדו חציו והאדם ובעל השור מתחלקים בחציו השני) זה נחא לחייב את בעל הבור ברביעי דהינו חצי חובו דע"י האדם נפחת חצי חובו ומשלם רביעי, אך מכיון שפסק ברמב"ם ובשו"ע בפשטות דבשלמא בסונה משלם בעל הבור שליש, כמו האדם ובעל השור, (משום שאין מחלקים את מעשה ההזק לחלקו במהות האדם) ואף שאפשר לומר לפי מספר המשתתפים שגמרו את ההזק א"כ אין שום סברא לחייב את בעל השור ובעל הבור בסכומים שונים מן שותפיו של בעל השור אינו נפחת כלל ע"י האדם וחייב בעל הבור נפחת בחציו ע"י שותפות האדם שהזק בדעת ויתר היה נראה לכאורה לחייב האדם בחציו ואת בעל השור בשלש מן שהוא עשה שליש הזק ואת בעל הבור בשתיים שהוא חצי שליש מן שהאדם מוריד חצי מחיובו דר"ק בזה.

בשיטת התוס' שכונת הקצות נגד גם על עצם הדין שמשלשין את ההזק ביניהם כשהזק האדם שלא בסונה דבעל הבור חייב בחציו מן שחלק קבלת הדבר ע"י הבור לא היה שום שותפות חצי חלק הזק במהות וא"כ אחי שמיר וכן נראה קצת מלשון הקצות אך אין זה נראה דא"כ יש בזה חידוש גדול שחולק על התמב"ם והשו"ע והו"ל לפרש דבריו יותר ובודאי אין זה כוונתו.

בשיטת התוס' דס"ל דכשהאדם הוא בסונה פטור בעל הבור לגמרי מבש"כ הקצות נראה בהקדם מה שיש לעיין בגוף הדבר דבעל הבור פטור כשכבא ההזק ע"י בר דעת יש להסביר זאת בב' דרכים א', כשבר דעת מפיל לתוך בור

או לתוך אש אין זה נזקי בור ואש כלל אלא נזקי אדם, כאלו האדם מזיק ע"י הבור והוא ופון שהוא עושה זאת בדעת הדין הוא מפעיל את האש והבור לצורך הנזק.

ב. באמת הו"ל מקי בור אך אין חיוב בור בכה"ג, דכתיב ונפל שמה וכו' ומשהפילו אדם בדעת וכונה אין זה נקרא ונפל ובה"ג לא חייבה תורה, ועיי' לקמן דף י"ג ע"א שכתבו התוס' דלש' חכמים אין חיוב בור כלל אלא בנפל בעצמו ולא בהפילו שור עיי"ש, אך ע"פ יש מקום לומר דהפילו אדם בדעת, לכו"ע מוד דא"ז נקרא ונפל פטור בעל הבור אף שאין זה נחשב כאילו האדם הזק ע"י הבור אלא שכתבו הזק אלא שלא חייבתו תורה בכה"ג, אך לכאור' א"א כלל לפרש כך את כוונת דבריהם דהנחא לגבי בור, אך באש מה איכא למימר, ולא מצינו אלא בבור מעוט דנופל, ואפ"ל דאם באש יש משמעות דקרא 'ומצאה קוצים ונאכל גדיש', דמשמע מזה דחוקא אם מצאה האש קוצים, ואכלם, ולא כשבר דעת האכילה קוצים. ונראה עוד, דאפשר שזה סברא שקבעו דה"ל דמסתבר שלא

חייבתו תורה לבעל הבור אלא היכא שלא הי' גורם בסונה שהזק ע"י ממונם (הבור) דאזי אין ממונם גורם ההזק אלא הבור דעת אך לא מפני שהוא נקרא המזק ובלעדי אלא שלא חייבה תורה לבעל הממונ בכה"ג, ודו"ק.

ונראה דזה ש' התוס' דאין פטור בעל הבור בא ע"י חיוב האדם ואין האדם נחשב מזיק גם על חלק הבור אלא דבעל הבור פטור מזה"כ כיון שלא בא ההזק ע"י זנבל' או ע"י 'ומצאה ונאכל' או מסברא כ"ל וא"כ בעל הבור פטור לגמרי אף כנגד בעל השור מן דסר"ס לא הוה תנאי החיוב של מקי ממון דבר דעת הוה מעורב בגרמת המזק ולולי מעשיו לא היה נזק ולכן פטור בעל הבור לגמרי, אבל הקצות למד שפטור בעל הבור והאש בא ע"י חיוב האדם שנחשב מזיק ע"י הבור והאש וכ"ל, וא"כ מכיון שהאדם לא השתמש בהם לבדו אלא בשיתוף השור שדחף א"כ אין סיבה זו פוטרת אלא מחצי חיוב הבור והאש, וב"ל דלגבי גרימת הנזק ע"י השור שדחף אין זאת סיבה לפטור את בעל הבור,

אך אפשר להסביר את שיטת התוס' גם אם נאמר כדוך א' הנ"ל דבעל הבור פטור משום שזה לא מקי בור אלא אדם ע"י הבור ופ"ה פטור לגמרי דאף דעל עצם מעשה הדחיפה יש לאדם שותף והוא השור, מ"מ לגבי הבור נחשב כאלו רק האדם דחפו דעל ההשתמשות בבור לצורך ההזק נחשב הוא לבדו כמשתמש בודאין שימוש זו מתייחס כלל לשור שאינו בר דעת ונחשב כאלו האדם בעצמו השתמש בבור לקבל את השור שדחפו והוא והשור לתוכו ולכן בעל הבור פטור לגמרי,

אדם שור ובור שהזיק

■ הפה"ח אפרים גאון הי"ו

מצאנו כמה דעות באשונים באדם [בכוונה] ושור שדחפו לבור וניזק, על מי חיוב נזקי השור. דעת התוס' בסוגיות ד"ה לאתויי דבעל הבור פטור מכל הנזק ומאידין מצאנו דעת הגליון המובא בשיטמ"ק דבעל הבור נמי מתחייב בתשלום הנזק וכן סבירא ליה להקצו"ח (ס' תי' סק"ב). וצ"ב מה שורש פלוגתתם אם בעל הבור חייב או לא.

ולבאר דבריהם נקדים בהא דאדם שדחף שור לבור דכתבו תוס' בסוגיות דאדם חייב בכל תשלומי הנזק, וצ"ב בהא דפשוט לתוס' דבעל הבור פטור מכל הנזק, הא חופר הבור הניח היזק ברה"ד וא"ל הוא שותף לכל היזק שיקחה בבורו ומדוע כשאדם דחף פשיטא ליה לתוס' דבעל הבור פטור לגמרי, וברכת שמואל הביא בשם גאון אחד שרצה לבאר דמצינו במעמיד בהמה ע"ג קמת חברו המעמיד חייב בכל הנזק מדין ממונו המזיק ונהיה הבעלים והוי שולח בעייה ואפשר דבאדם שדחף שור לבור חייב מדין אדם המעמיד לבור, וכתב בברכת שמואל דא"א לומר כך דלא מצאנו חיוב מעמיד בבור, ועוד דא"כ היה צריך להיות פטור בכלים. ובספר חידושי ר' נחום מבאר דברי הגאון ה"ל שהכוונה כאן במעמיד הוא שיש כוח לאדם המעמיד לפטור את בעל הבור מתשלומים אבל לא שהוא עצמו חייב מדין בור אלא הוא חייב מדין אדם והסיבה שאמרים שהוא מעמיד היא כדי לפטור את הבור והאדם חייב בכל ההזק אבל הברכת שמואל מבאר בשם הרא"ה את הסיבה דבעל הבור פטור לגמרי, דהא דחייבה התורה החופר בור הוא משום החופר בור שם קלקול ברה"ד ומקלקל את רה"ר בזה שיכולים ליפול אבל לגבי דאם יבוא אדם

והנה צ"ע לש' התוס' דכשהאדם הוא בסונה פטור בעל הבור לגמרי, אך יחולק בתשלום בין האדם ובעל השור דאם נאמר דפטור הבור הוא משום שגם חלקו מתייחסת לאדם לכאורה ישלם האדם שני שליש ובעל השור שליש דהאדם נחשב כאילו עשה שני חלקי הנזק והשור חלק אחד, וכאלו זרק אדם ביד שמאל אבן וביד ימין זרק כלי ביחד עם אדם אחד יש לזה שני חלקי חיוב, ולזה חלק אחד (אך לכאורה במציאות זאת ממ"נ על אחד מב' הזיקות אין חייב כלל דרך על הזיקה השניה יש לחייב דהזיקה הראשונה אינה כלל מעשה הזק) אך אם נאמר דבעל הבור פטור מזה"כ או מסברא כנ"ל יתחלקו שניהם בתשלומי הנזק באופן שווה.

ומבארים האחרונים את שיטת הקצות שס"ל שאין האדם נחשב כאילו הזק ע"י הבור וחייב גם על חלקו של הבור אלא דלגבי האדם אין כלל ג' חלקים בגרימת מק, דאין הנזק מתחלק לפי חלקי מהות ההזק אלא לפי מספר המזיקים וממון שלגבי האדם יש רק ב' גורמי הנזק חייב הוא על חצי הנזק אבל לגבי בעל השור והבור נחשב כאילו יש ג' מזיקים ולכן מתחלקים באופן שווה ואין בעל הבור יכול לטעון שהאדם משלם במקומו, דאין זה כלל חלוקה במהות המק אלא במספר המזיקים ולכן מתחלקים בשווה בין השור והבור, ומכיון שלגבי האדם נחשב כאילו יש רק ב' מזיקים, הוא והשור, חייב לשלם חצי ההזק אבל השור והבור ישלמו כל אחד חלקים שווים דהינו רביעי ולגביהו יש ג' מזיקים ולפי החסבר דפטור בעל הבור הוא מזה"כ או מסברא, אבל לא משום שהאדם הזק על ידו, מובן יותר דאין חוב הבור כלפי השור נפחת ע"י חוב האדם, ואין האדם משלם במקום הבור כלל.

אך עדיין יקשה לפ"ז שהרי באמת דה לבעל הבור והשור ישלם כל אחד שליש מן שלגביהם יש ג' מזיקים וא"כ כל התשלום בסה"כ ידה נזק שלם עוד שותף אלא שהאדם כמובן דאין לניזק להרחיב ולכן משלם רק רביעי לכל אחד. אך קשה למה חלקו של אדם לא מתמעט ע"י זה ורק חלקם של בעל השור והבור מתמעטים.

יותר נראה לכאורה שמחלקים את השתות שנשאר יותר ממה שהזקו ומחלקים אותו לג' חלקים ומפחיתים מחלקו של כל אחד משלושת המזיקים (אדם שור ובור) אחד משלושה של השתות דהינו חלק אחד מ"ח ולפ"ז ישלם האדם בנזק של שתשעים, ובעל השור והבור ישלמו כל אחד עשרים וחמש, ואפשר שיתמעט חלק האדם יותר מחלקם של השור והבור לפי חלקו בזק אבל למה יתמעט חלקם ולא חלק האדם כלל ועדיין צ"ע.

וידחף שור לבור אין זה נחשב לקלקול של בעל הבור וזה עשה רק האדם ולכן רק הוא חייב

ועפ"ז נבאר דהא דתחלקו התוס' והגליון בחיוב בעל הבור כשאדם ושור דחפו שור לבור, דתוס' ס"ל כברכת שמואל בשם הרא"ה שאדם לבד שדחף שור לבור אין זה קלקול שבעל הבור גרם לכן וא"כ גם שאדם ושור דחפו על - אף שהשור גם דחף אבל כיון שהאדם לבדו גם יכל לדחוף א"כ אין התורה מחייבת באופן זה את בעל הבור ולכן תוס' סבר דבעל הבור פטור לגמרי מתשלומי הנזק.

משא"כ הגליון ס"ל כהבנת ר' נחום גאון ה"ל דאדם הדחף שור לבור האדם פטור את בעל הבור מתשלומים מדין מעמיד ז'א דבאמת התורה מחייבת את בעל הבור מדין היזק שהניח ברה"ר אלא דהאדם הדחף פטור את בעל הבור, וא"כ כשאדם ושור דחפו לבור אין האדם יכול לפטור את בעל הבור מכל הנזק אלא רק מחלקו משום שאינו מעמיד לבדו אפילו שיכל לדחוף לבד בלי השור אבל כיון שיש לו במעשה הדחיפה שותף אין בסו"ח לפטור את בעל הבור אלא רק מהחלק שלו ואת החלק של בעל השור הוא צריך לשלם ולכן האדם משלם חצי, בעל השור חצי ובעל הבור רבע

ההסבר בחלוקת התשלומים הוא שלמעשה האדם והשור עשו פעולה אחת והבור עשה פעולה שניה ולכן האדם חייב רבע ובעל השור רבע ובעל הבור חצי אבל אח"כ האדם לוקח מבעל הבור חצי מהתשלומים שאותם הוא חייב יוצא שהאדם חצי ובעל הבור ובעל השור כל אחד רבע.

אהלך באמתך

■ הבה"ח יוסף אלקאפאן הי"ו

הבחור חיפש עצה, עצה אמיתית כיצד להתמודד במצבים קשים האלו, ידיד טוב שראה את קשייו החליט לעזור לו, וכתב לו מכתב:

בראשית ברא אלוקים ר"ת אמת, חותמו של הקב"ה אמת ובמידת האמת ברא הקב"ה את העולם, השאלה הנשאלת היא האם לעולם הזה שעניינו ראו ולא זר נקרא אמת א"כ שקר מהו, הרי עולמנו הוא עלמא דשיקרא בהתגלמותו, מסופר על גי עני שהבחין בשכנו היהודי שחודל כל בוקר מהעבודה בשעה תשע הביתה ואח"כ כל היום ישב בביתו שאלו הגוי: "האיך אתה מתפרנס?" ענה לו, כל בוקר אני יוצא לסיבוב בתי כנסת וב"ה זה מספיק לכל היום, כמה את עושה? מאה שקל, ענה. החליט הגוי בלבו שלמחרת גם ינהג כך, ילבש כיפה לראשו ויצא לסיבוב למחרת ראה שקבצן אחר מרויח יותר. **שאל** אותו "כיצד אתה מגיע לכזה סכום כסף?" ענה לו היהודי שהוא אומר שהוא נכד של הבעש"ט. למחרת הלך הגוי ואמר לכולם שהוא נכד של הבעש"ט הק' וצבר שלש מאות שקל. למחרת ראה אחד שמגיע עם חמש מאות שקל. שאלו לפשר הדבר ענה לו שהוא גר צדק ובנתינה לגר מקיימים מצוה כפולה. או אז החליט הגוי

בלבו להרויח בכפלים. למחרת קם הגוי ואמר "צדקה לגר צדק נכד של הבעש"ט הק'... טפלנו שקר..."

אלא מבואר בספ"ק שיש אמת ויש אמת לאמיתה, הקב"ה ברא את העולם וקטרו המלאכים על זה שבראו, מפני שעתידין לחטוא. זהו אמת! הם טענו נכונה וצדקת שבגללה לא כדאי לברוא את העולם. אבל הקב"ה - זה אמת לאמיתה, וברא את העולם אעפ"כ, וכדי שיהידי יתמודד, ויעלה, ויירד, שווה לו לברוא את העולם וכך אותו בחור, וכל בחור, שמתמודד ונאבק מול המלחמה התמידית שואל את עצמו - הרי אני לא שקרן אני אמיתי, וזה אמת שקשה לי, אמת שאני אפס, אמת שאני כלום ולא מצליח ולא מספיק. **התשובה** היא: נכון זה אמת! אבל יש אמת לאמיתה, והיא זאת שמקרבת אותה להש"ת, זוהי האמת לאמיתה.

ואם נתבונן בעצה נפלאה זו הרי שהיא יכולה שכלית לספק חומר טוב נגד הרבה בבלולים וטענות היצה"ר, שהבה מטענותיו הם ה"אמת" תענה לו, אתה צודק! אבל יש אמת לאמיתה, וזה לא להשבר, להמשיך הלאה להתקרב לה'. **זוד** המלך בקש אהלך באמתך, פירש צדיקים - באמתך - באמת שלך הש"ת

מלא הטנא ברכות

ברכת "נחל טוב" חמה ולבבית שלחה בזאת למע"כ

הרה"צ **מרדכי זילבר** שליט"א
ר"מ בישיבה"ק
לתל תולדות הנכדים לנחל טוב

הרה"צ **יצחק שטרנבוך** שליט"א
ר"מ בישיבה"ק
לתל תולדות הבן לנחל טוב

הרב **שלמה זכריה קוסטליץ** שליט"א
נכ"ל ישיבה"ק
לתל הנכס בנוכח עתמ"צ בשעט"מ

הרב **קלמן ורפטיג** שליט"א
לתל תולדות הנכד לנחל טוב

הרב **צבי לונדנר** שליט"א
לתל תולדות הנכדה לנחל טוב

ממקור הברכות ותתברכו בזאת עמדתם הק' ואך ששון ושמחה ישמעו באהליכם כל הימים

כקתיית ורטר

רבן ותלאידיהון **אזרכת העלון**

ברכת נחל טוב נאמנה לבני הישיבה

הבה"ח **יעקב יוסף ליפשיץ** הי"ו
הבה"ח **אפרים מנחם** הי"ו

הבה"ח **מרדכי גרינפולד** הי"ו (בוגר ישי"א)
הבה"ח **יעקב דוד מונדרוביץ** הי"ו (בוגר ישי"א)
לרגל אירוסיהם בשעט"מ

הר"ר **מנחם מנדל ראובן אייזן** הי"ו
הר"ר **נחום טיברג** הי"ו (בוגר ישי"א)

הר"ר **שמחה בנימין פערלמאן** הי"ו (בוגר ישי"א)
לרגל נישואיהם בשעט"מ

הר"ר **משולם בקנרוט** הי"ו

הר"ר **דניאל ליבוביץ** הי"ו

הר"ר **אפרים פרייליך** הי"ו

הר"ר **יעקב קליגר** הי"ו

הר"ר **א. שלמה זלמן רנניצר** הי"ו

הר"ר **משה שטיין** הי"ו
להולדת הבנים לנחל טוב

הר"ר **יוסף חיים גונבו** הי"ו

הר"ר **אייזיק צבי קלאר** הי"ו
להולדת הבנות לנחל טוב

הרה"צ **אברהם בן ציון בקרמן** הי"ו
הר"ר **ישראל מנחם ויטריאל** הי"ו

הר"ר **רפאל קרנר** הי"ו
לרגל הנכס בנם בנוכח עתמ"צ בשעט"מ

מזלא טבא וגדיא יא

ברגשי הערצה והערצה נשגר בזאת מעונותא דליבא את מיטב ברכותינו המאליפות קדם מורינו ורבינו מורה דרצינו ומאיר נתיבותינו

מן ראש הישיבה שליט"א

ולחננו הרב **צבי מיכל יאקאב הי"ו**

לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת הנכד - הבן למנ"ט יהא רעא נן שמויא שישנו לראות רוב נחת מכל יצ"ח, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, אכ"ר

כעגריג ופר כ"ט

רבן ותלאידיהון **אשר כ"ט העלון**

ואלו אשר נדבם ליבם למען החזקת העלון

הר"ר **יהונתן ליפשיץ הי"ו**
לרגל שמחת אירוס בני הבה"ח **יעקב יוסף הי"ו**
בשעט"מ

הר"ר **מרדכי אייזן הי"ו**
לרגל שמחת נישואי בני הר"ר **מנחם מנדל ראובן הי"ו**
בשעט"מ

הר"ר **שמעון מנחם הי"ו**
לרגל שמחת אירוס בני הבה"ח **אפרים הי"ו**
בשעט"מ

'חזון נחום' - גליון תורני - פנימי לבני הישיבה

יו"ל ע"י מוכן זכרון נחום' ❖ טל': 03-5709929 ❖ מען למכתבים: ת.ד. 405 ב"ב